

Kunnskapsdepartementet - KD

Postboks 8119 Dep

0032 OSLO

Vår referanse: 24/00688-2

Arkivkode: ---

Saksbehandler: Marianne Lindheim

Deres referanse:

Dato: 04.09.2024

KS uttalelse om endelig rapport om styring av lærerutdanningene fra ekspertgruppe

Ekspertgruppen anbefaler en felles rammeplan for de 11 lærerutdanningene og løfter både profesjonsbygging og samfunnets behov som viktige premisser. KS mener dette er riktig vei å gå.

Mandat og premisser

Ekspertgruppen ledet av Sølvi Mausethagen leverte sin endelige rapport 1. juni 2024. Mandatet fra Kunnskapsdepartementet var tydelig på at ekspertgruppen skulle undersøke hvordan rammeplanene for læreplanene kan gjøres med overordnede og mindre detaljerte og at det var behov for mer gjennomgripende endringer enn det som ble gjort i den første fasen med å endre rammeplanene. Ekspertgruppen har gått grundig inn i rammeplanenes karakter som styringsverktøy.

Mandatet viser også til fire utfordringer som krever nytenkning om den nasjonale styringen av lærerutdanningene: institusjonell autonomi, akademisk frihet, arbeidslivsrelevans og rekruttering. Ekspertgruppen har valgt å se på disse utfordringene som suksesskriterier for sitt arbeid, noe KS mener er en god innfallsvinkel for å finne løsninger på disse utfordringene.

Ekspertgruppen har valgt å utrede de samlede styringsvirkemidlene, ikke bare rammeplanene, for å sikre mer overordnet nasjonal styring. KS støtter denne forståelsen fordi, som gjennomgangen i denne rapporten viser, kan et styringsvirkemiddel motvirke et annet, om det ikke er bred forståelse for virkemidlene hos alle aktører.

Aktørbildet for lærerutdanningene er bredt og komplisert. Det er mange ulike aktører som har en aksje i lærerutdanningen, og ekspertgruppen viser gjennom sin dialog med disse aktørene og gjennom beskrivelsene i kapittel 2 god forståelse for roller og ansvar, samarbeidsformer og behov i sektor og samfunn. KS vil derfor understreke viktigheten av de tre premissene som ekspertgruppen legger til grunn for sin anbefaling om *en* overordnet rammeplan for alle de 11 lærerutdanningene:

1. *Styring av lærerutdanningene skal være overordnet*, det vil si brudd med dagens styring som er preget av unødvendige presiseringer, dobbeltreguleringer og særreguleringer til mer oppmerksomhet om kvalitative faktorer som mangfold, egenart, nyskaping og innovasjon.
2. *Styring av lærerutdanningene handler om profesjonsbygging* i tett samspill med barnehage- og skolesektoren hvor lærerutdanningene inngår i kritiske, kontinuerlige og systematiske diskusjoner om ambisjoner, nivå og retning for forskning i, om og på lærerutdanningene. Forventningsavklaringer og arbeidsdeling mellom utdanningene og arbeidslivet om sentrale områder som praksis, FOU- samarbeid og sluttkompetanse hos studentene er vesentlig.
3. *Styring av lærerutdanningene skal sikre samfunnets behov*. Dette krever forutsigbarhet og likeverd for den enkelte, for utdanningene og for sektoren. Dette innebærer også å ivareta samfunnets behov for faglig bredde og at det utdannes lærere som totalt sett dekker barnehagens og grunnopplæringens kunnskapsområder og fag. Det kan være regionale forskjeller i behov og ønsker, og diskusjoner rundt utdanningenes relevans og samfunnets behov må derfor føres på etablerte samarbeidsarenaer mellom lærerutdanningsinstitusjonene og skole- og barnehageeiere.

KS vil særlig understreke sistnevnte hensyn, som er avgjørende for at lærerutdanningene skal innfri sitt samfunnsoppdrag. Dette krever både faglig, akademisk kunnskap og trening i ferdigheter som skole- hjem samarbeid og klasseledelse. KS vil også presisere et premiss som vi mener mangler i rapporten: Styring av lærerutdanning skal bidra til inkludering for alle barn og unge i barnehage og skole. Lærerstudentene kommer ut i en skole som forutsetter samarbeid i laget rundt barnet. Det tverrsektorielle samarbeidet er avgjørende for at alle barn og unge skal oppleve mestring, tilhørighet og inkludering i det felleskapet som skolen utgjør. Vi får tilbakemeldinger om at studentene i liten grad er forberedt på dette nødvendige tverrsektorielle samarbeidet som nettopp kan hindre at barn og unge faller utenfor. Derfor må en overordnet rammeplan omtale betydningen av tverrsektoriell kompetanse slik at også faggrupper som skal utarbeide retningslinjer må forholde seg til dette.

Kunnskapsgrunnlag og argumentasjon

Ekspertgruppens historiske beskrivelse av hvordan de ulike lærerutdanningene har vokst fram, hvordan prinsippene for rammeplanstyring har gjennomgått vesentlige endringer og blitt supplert med nye styringsvirkemidler og hvordan lærerutdanningene har gått fra selvstendige utdanninger til del av større universitet og høyskoler, er nyttig bakgrunnskunnskap for å forstå ekspertgruppens anbefaling om *en* felles rammeplan for alle lærerutdanningene.

En annen viktig del av kunnskapsgrunnlaget er gjennomgangen av styringsvirkemidler og styringsrasjonaliteter. De fire styringsrasjonalitetene (likhet, mangfold, kunnskap og samarbeid) utgjør ulike idealtypiske tilnærminger som må hensyntas i styringen av utdanningen. I noen sammenhenger må man sikre likhet gjennom standardisering og tydelige rammer, mens i andre sammenhenger vil det være behov for fleksibilitet og mangfold. Kunnskapsrasjonaliteten vektlegger kunnskapsoverføring og erfaringsdeling i nettverk, men er også opptatt av at det finnes systemer for kvalitetssikring.

Samarbeidsrasjonaliteten tar en mer politisk form enn de andre logikkene og krever tilstrekkelige løse rammer til at det er mulighet for å justere etter lokale behov. Ekspertgruppen understreker at det handler gjennomgående om å finne riktig balanse mellom ulike typer rasjonaliteter og hensyn, ikke simpelthen en balanse mellom mer eller mindre styring.

Ekspertgruppen løfter i kapittel 6 fram tre argumenter for en felles rammeplan som KS mener gir god støtte til deres anbefaling om en felles rammeplan.

1. *Felleskapet i lærerprofesjonene*

Rammeplanene har en konstitutiv funksjon, de definerer et domene for styring. Elleve forskjellige rammeplaner kan dermed skape et inntrykk av større forskjeller enn det egentlig er grunnlag for. Overgangen til en felles rammeplan kan gi mangfoldet av lærerutdanninger og lærerroller et styringsdokument som framhever viktige fellesverdier og felleskompetanser slik at lærerprofesjonens fellesskap styrkes. Slik unngås også unødvendig silotenkning.

2. *Rammeplanstyringens legitimitet*

En rammeplan vil gi en tydeligere funksjon i styringssystemet. Dette kan styrke rammeplanens legitimitet. Rammeplanen går fra å definere utdanninger til å sikre likeverdighet på tross av ulikhet ved å gå fra oppskrifter for 11 utdanninger til noen sentrale kvalitetshensyn og minimumsstandarder.

3. *Arbeidsdelingen mellom rammeplaner og retningslinjer*

Rammeplanene blir en styringstekst, mens retningslinjene lages av faggrupper. Sjangerbevissthet er vesentlig i arbeidsdelingen mellom rammeplaner og retningslinjer. Rammeplaner er forskriftsfestede, og deres kommunikative formål er ikke å invitere til drøfting, men utgjøre et rettslig fundament. Når de ulike retningslinjene må ta utgangspunkt i en felles rammeplan, må fagorganene gjøre mer selvstendige vurderinger rundt hvilke nasjonale forventninger som bør rettes mot de ulike lærerutdanningene. Det er vesentlig at nasjonale myndigheter ikke strammer inn på styringen av retningslinjene utover rammeplanen med underkapitler, men at dette blir en oppgave for UHR- LU som i dag.

Prinsipp- og regelstyring, men også institusjonaliserte partnerskap som sikrer samarbeid

KS støtter at lærerutdanningene styres gjennom en felles rammeplan som bygger opp under og fremmer lærerprofesjonens fellesskap, men vil samtidig understreke utdanningssystemets forskjeller som også må anerkjennes. Forskjellen på barn i barnehage, elever på ulike trinn og elever og lærlinger i fagopplæringen kan fordre ulikheter i lærerutdanningene og ulik sluttkompetanse hos lærerstudentene. Det er viktig at den enkelte lærerutdanning kjenner til ulikhetene i de ulike lærerutdanningene. Bare slik kan alle lærerutdanningene bidra inn i det helhetlige utdanningssystemet.

Ekspertgruppen omtaler presiseringer som må gjøres i underkapitler i rammeplanen, men er ikke tydelig på hvordan disse kan utformes. Ekspertgruppen foreslår en balanse mellom prinsippstyring i rammeplanens hovedkapittel, mens det kan være behov for mer spesifikke reguleringer i underkapitler (regelstyring). Ekspertgruppen fraråder at disse underkapitlene følger strukturen for nåværende rammeplaner, men at de må ivareta barnehage, fag- og yrkesopplæring og de ulike hovedtrinnene i grunnopplæringen.

Praksis er et av temaene som bør få plass i underkapitler, og her viser ekspertgruppen også til det pågående arbeidet om utvidet praksis som faglig råd for lærerutdanning jobber med. KS støtter at organisering og vurdering av praksisopplæringen utredes nærmere i tett samhandling med UH og praksisfelt.

En mer overordnet styring vil kreve gode prosesser både innad i lærerutdanningene, innad på den enkelte UH institusjon, men også i samspillet mellom UH, barnehage- og skolesektor og berørte samfunnsaktører. Her finnes det allerede viktig infrastruktur for samhandling både nasjonalt og regionalt. KS mener som ekspertgruppen at det er vesentlig at rammeplanen institusjonaliserer partnerskap med skoleeier/ barnehageeier for samarbeid om utforming av utdanningsprogrammene, studentenes læringsaktivitet i ulike kontekster, FOU og barnehage- og skoleutvikling, organisering av praksisstudiet, kunnskaps- og erfaringsoppsummeringer og felles kunnskapsutvikling. Det er viktig at dette samarbeidet omfatter alle kommuner, ikke bare de som måtte være representert i samarbeidsforum eller andre arenaer for utvalgte kommuner og fylkeskommuner.

Med hilsen

Marianne Lindheim

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur